

Asia: VN/33943/2025

Hallituksen esityksen luonnos laeiksi yliopistolain, ammattikorkeakoululain, opintotukilain 4 §:n ja korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annetun lain 2 §:n muuttamisesta (tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena)

Lausunnonantajan lausunto

Yleinen näkemyksenne esityksestä sekä tiivistelmä lausuntonne pääkohdista

Centria-ammattikorkeakoulu kiittää mahdollisuudesta lausua.

Ammattikorkeakouluna pidämme tärkeänä tavoitetta nostaa Suomen koulutus- ja osaamistasoa sekä vahvistaa jatkuvan oppimisen mahdollisuuksia. Koulutus on keskeinen hyvinvoinnin, talouskasvun ja yhteiskunnallisen vakauden perusta, ja suomalaisen koulutusjärjestelmän keskeisiin periaatteisiin on perinteisesti kuulunut tutkintokoulutuksen maksuttomuus ja siihen liittyvä yhdenvertainen pääsy koulutukseen.

Esityksessä on tunnistettavissa myönteisiä tavoitteita, kuten rahoituspohjan monipuolistaminen ja työelämässä olevien osaamisen kehittämisen tukeminen. Samalla on kuitenkin todettava, että maksullisen tutkintokoulutuksen tuominen maksuttoman tutkintokoulutuksen rinnalle suomalaisille opiskelijoille merkitsee merkittävää muutosta koulutusjärjestelmän perusajatteluun. Maksullisuus vaikuttaa suoraan käsitykseen koulutuksen tasa-arvoisuudesta ja siitä, kenellä on tosiasialliset mahdollisuudet uudelleen- ja lisäkouluttautumiseen tilanteissa, joissa työelämän rakennemuutokset pakottavat alanvaihtoon. Kaikilla aikuisilla ei ole taloudellisia edellytyksiä rahoittaa uutta tutkintoa itse, erityisesti tilanteessa, jossa aikuiskoulutustuki on poistunut.

Lisäksi esityksellä voi olla korkeakoulujen toimintaan vaikeasti ennakoitavia ja osin kielteisiä vaikutuksia. Maksullisen tutkintokoulutuksen myötä korkeakoulu yhteisöön syntyy kahdenlaisia suomalaisia opiskelijoita, joiden asema, oikeudet ja odotukset poikkeavat toisistaan. Tämä voi vaikuttaa korkeakoulu yhteisön toimintaan, opiskelijan rooliin yhteisön vastuullisena jäsenenä sekä palvelujen järjestämiseen. Riskinä on, että opiskelijan asema alkaa painottua asiakkuuden suuntaan, mikä muuttaa korkeakoulun perustehtävää ja toimintalogiikkaa.

Esitykseen liittyy myös pidemmän aikavälin järjestelmätason riski. Kun maksullisuus tuodaan osaksi tutkintokoulutusta mahdollistavan sääntelyn kautta, sitä voidaan myöhemmin laajentaa asteittain. Samalla korkeakouluille annettavat mahdollisuudet hankkia omia tuloja voivat heikentää julkisen rahoituksen ennakoitavuutta ja lisätä painetta valtion rahoitusvastuun kaventamiseen. Tällä voi olla pitkäkestoisia vaikutuksia koko korkeakoulujärjestelmän toimintaedellytyksiin.

Pidämme hallituksen tavoitteita kannatettavina, mutta katsomme, että tutkintokoulutuksen kehittämisessä ensisijaisena ratkaisuna tulisi olla perusrahoituksen vahvistaminen ja aloituspaikkojen lisääminen erityisesti aloilla, joilla osaaatarve on suurin. Tarvitaan laajempaa kansallista keskustelua jatkuvan oppimisen ja korkeakoulutuksen saavutettavuuden kehittämisestä tavalla, joka säilyttää suomalaisen korkeakoulujärjestelmän keskeiset vahvuudet: laadun, yhdenvertaisuuden ja luottamuksen.

Näkemyksenne esityksen tavoitteista

Katsomme, että esitetty malli ei kokonaisuutena vastaa korkeakoulujärjestelmän keskeisimpiin haasteisiin. Suomen ongelmana ei ole ensisijaisesti uusien maksullisten koulutusväylien puute, vaan julkisesti rahoitetun koulutuskapasiteetin riittämättömyys suhteessa hakijamääriin. Korkeakouluihin hakeutuu huomattavasti enemmän opiskelijoita kuin aloituspaikkoja on tarjolla. Tässä tilanteessa rinnakkaisen maksullisen tutkintoväylän luominen sisältää riskin järjestelmän eriytymisestä maksuttomaan ja maksulliseen koulutuspolkuun.

Pidämme myös periaatteellisesti merkittävänä muutoksena sitä, että tutkintokoulutuksen maksuttomuuden rinnalle avataan uusi maksullinen tutkintoreitti. Mahdollisuus suorittaa tutkinto maksullisesti hyödyttää väistämättä eniten niitä, joilla on taloudelliset edellytykset maksaa opinnoistaan, mikä voi heikentää koulutuksellista tasa-arvoa. Lisäksi avoimen korkeakouluopetuksen alkuperäinen tehtävä jatkuvan oppimisen, osaamisen täydentämisen ja tutkintoon johtavien väylien tukena voi hämärtyä, jos siitä muodostuu vaihtoehtoinen tutkintokoulutuksen reitti.

Esityksessä jää myös avoimeksi, miten varmistetaan, ettei maksullinen tutkintokoulutus heikennä nykyistä tutkintokoulutusta tai johda resurssien siirtymiseen maksullisen toiminnan hyväksi. Samoin opiskelijoiden ohjaukseen, hyvinvointiin, yhteisöllisyyteen ja yhdenvertaiseen opiskelijakokemukseen liittyvät kysymykset edellyttävät jatkovalmistelussa huolellista tarkastelua.

Näkemyksenne avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävän tutkintokoulutuksen järjestämistä koskevista ehdotuksista (1. lakiehdotuksen 7 § ja 8 c § sekä 2. lakiehdotuksen 10 § ja 12 c §). Onko ehdotetussa sääntelyssä muutos- tai täsmennystarpeita?

Maksullinen, avoimena korkeakouluopetuksena järjestettävä tutkintokoulutus todennäköisesti koskisi vain hyvin pientä opiskelijajoukkoa, eikä sen toteuttaminen edellyttäisi uutta lainsäädäntöä.

Vastaavaa tavoitetta voitaisiin edistää nykyisen lainsäädännön puitteissa tarjoamalla täyskattoisesti hinnoiteltuja tutkinnon osista muodostuvia opintokokonaisuuksia täydennyskoulutuksena ja myöntämällä tutkinnon suorittamisoikeus erillisvalinnassa.

Ehdotettu malli loisi epäselvän opiskelijan aseman, jossa maksullinen tutkinto-opiskelija olisi samanaikaisesti asiakas ja osin hallinnollisessa opiskelijasuhteessa. Tämä edellyttäisi tapauskohtaista sopimista opiskeluoikeudesta ja voisi johtaa tulkintaongelmiin esimerkiksi kuluttajansuojan, koulutuksen laadun arvioinnin, keskeytysten ja mahdollisten korvauskysymysten osalta. Lisäksi esitys ei huomioi riittävästi korkeakoulujen resurssien mitoittamiseen ja taloudelliseen riskiin liittyviä kysymyksiä tilanteissa, joissa opiskelija keskeyttää opintonsa.

Näkemyksenne opiskelupaikkojen varaamiseen (ensikertalaiskiintiö) liittyvästä ehdotuksesta (1. lakiehdotuksen 36 b § sekä 2. lakiehdotuksen 28 b §)

Ehdotuksessa on tärkeää ja perusteltua, että avoimena korkeakouluopetuksena suoritettu tutkinto tai osallistuminen avoimena järjestettävään tutkintokoulutukseen ei vaikuta ensikertalaisasemaan. Ensikertalaiskiintiöiden tarkoituksena on turvata nuorten ja ensimmäistä korkeakoulupaikkaansa hakevien mahdollisuudet tutkintokoulutukseen, eikä tätä asemaa tule vaarantaa uusilla koulutusmuodoilla. On keskeistä, että sääntely säilyy tältä osin selkeänä ja yksiselitteisenä, eikä maksullisen avoimen tutkintokoulutuksen käyttöönotto heikennä ensikertalaisten asemaa tai vähennä heille varattujen opiskelupaikkojen tosiasiallista saatavuutta.

Näkemyksenne opintotukilakia koskevasta ehdotuksesta (3. lakiehdotus)

Esitysluonnoksen mukaisesti opintotukea ei myönnettäisi avoimena korkeakouluopetuksena suoritettaviin tutkintoihin. Ratkaisu on esityksen sisäisen logiikan kannalta johdonmukainen, mutta sillä on merkittäviä koulutuspoliittisia ja yhdenvertaisuuteen liittyviä vaikutuksia, joita ei ole riittävästi arvioitu.

Opintotuen ulkopuolelle jääminen rajaa tosiasiallisesti maksullisen avoimen tutkintokoulutuksen vain niille, joilla on riittävät taloudelliset resurssit. Tämä korostaa koulutuksen kasautumisen riskiä ja heikentää mahdollisuuksia uudelleen- ja täydennyskoulutautumiseen erityisesti niille aikuisille, joiden osaaminen on vanhentunut työelämän rakennemuutosten seurauksena. Tilanne on ongelmallinen erityisesti nykyisessä toimintaympäristössä, jossa aikuiskoulutustuki on poistettu eikä korvaavia tukimuotoja ole käytössä.

Näkemyksenne korkeakouluopiskelijoiden opiskeluterveydenhuollosta annettua lakia koskevasta ehdotuksesta (4. lakiehdotus)

Esitysluonnoksen mukaan avoimena korkeakouluopetuksena tutkintoa suorittavat opiskelijat rajataan opiskeluterveydenhuollon ulkopuolelle. Ratkaisu on sääntelyn sisäisen logiikan kannalta johdonmukainen, mutta sen vaikutuksia opiskelijoiden hyvinvointiin, opintojen sujuvuuteen ja yhdenvertaisuuteen ei ole arvioitu riittävästi.

Näkemyksenne esitysluonnoksen vaikutusarvioista vaikutusarviolajeittain. Mitkä ovat omat arvionne esityksen vaikutuksista? Puuttuuko esityksen vaikutusarvioista jotakin? Korkeakouluja pyydetään arvioimaan, miten ja missä laajuudessa esitysluonnoksen mukainen mahdollisuus suorittaa tutkinto avoimessa korkeakouluopetuksessa voitaisiin ottaa käyttöön sekä millä aikataululla. Lisäksi korkeakouluja pyydetään arvioimaan, millaisia vaikutuksia tämän käyttöönoton toteutumisella olisi korkeakoulujen muuhun avoimen korkeakouluopetuksen tarjontaan.

Esitysluonnoksessa ei riittävästi arvioida, miten tutkintoon johtavan koulutuksen tuominen avoimeen korkeakouluopetukseen vaikuttaisi avoimen korkeakouluopetuksen perustehtävään, joka on osaamisen kehittäminen, jatkuva oppiminen ja matalan kynnyksen koulutustarjonta. On olemassa riski, että avoimen korkeakouluopetuksen painopiste siirtyy tutkintotavoitteisuuteen, mikä voi heikentää muuta avointa tarjontaa ja sen saavutettavuutta.

Mahdollisuutta suorittaa tutkinto avoimena korkeakouluopetuksena ei Centrian arvion mukaan otettaisi käyttöön esitysluonnoksen mukaisessa muodossa. Malliin liittyy merkittäviä pedagogisia, hallinnollisia ja toiminnallisia epäselvyyksiä, eikä se ole ammattikorkeakoulun koulutustehtävän, resurssien tai avoimen korkeakouluopetuksen perustehtävän kannalta tarkoituksenmukainen. Näin ollen Centria ei näe edellytyksiä mallin käyttöönotolle.

Näkemyksenne esityksen voimaantuloaikataulusta (esitysluonnoksen mukaan ehdotetut lait tulisivat voimaan 1.8.2028)

-

Muut huomiot ja näkökohdat

-

Bång Kati
Centria-ammattikorkeakoulu - Jennie Elfving, vararehtori (opetus)